

תקציר

הספרות המקצועית מצביעה על מעורבותם של רגשות בתהליכי למידה. מחקרים פסיכולוגיים בחנו למידה חברתית-רגשית ורגשות אקדמיים, המשפיעים על המוטיבציה ללמידה, ואנשי סביבה בחנו רגשות סביבתיים המשפיעים על התנהגות פרו-סביבתית. עם זאת, ישנם מעטים המזכירים את הקשר בין שני תחומי המחקר הללו. מחקר זה קושר בין השניים במטרה לתרום לטיפול עמדות סביבתיות ולהצביע על אמפתיה (ביופליה) כלפי הטבע מצד תלמידים בכיתות ה'–ח' שהשתתפו בתוכנית הלימודים 'הבז האדום' בכיתה ה'. פיתוח רגשות חיוביים של האדם כלפי הטבע יסייע לטיפול אדם שהוא בעל אוריינות סביבתית, וזו אחת המטרות החשובות של החינוך הסביבתי. לכן, שאלנו כיצד התבטאו הלמידה החברתית-רגשית, והרגשות האקדמיים והסביבתיים שהביעו תלמידים שלמדו בתוכנית החינוכית. מתוך ניתוח איכותי של 59 ראיונות עם תלמידים עלו ארבע קטגוריות שהובעו בהן ביטויים של רגש: (א) למידה-הוראה, (ב) פעילות חוץ-כיתתית, (ג) העצמה, (ד) אמפתיה לטבע ולבעלי חיים. התלמידים הביעו יחס חיובי בכל הקטגוריות, ובחינת עוצמתן של הקטגוריות העלתה כי גם בהביעם יחס שלילי הייתה מעורבת בכך חמלה כלפי בעל החיים והסביבה. הנתונים החיוביים הללו נבעו מתוך הסביבה שפעלו בה לשימור הבז האדום, ונזכרו לטווח ארוך גם על-ידי תלמידים שסיימו ללמוד בתוכנית. לסיכום, נסקרת תרומתו של המחקר בתחומים התיאורטיים והיישומיים בהקשר של חשיבות הפיתוח של רגש חיובי בתוכניות חינוך סביבתי למידה חוץ- · למידה חברתית-רגשית · חינוך סביבתי · מילות מפתח: אמפתיה כלפי הטבע והסביבה רגשות סביבתיים · רגשות אקדמיים · כיתתית

מבוא

למידה משמעותית מאפשרת ללומדים להשליך מתוך הידע הקודם והידע הנלמד על מצבים חדשים [8], ומוגדרת כהבנה מעמיקה של שורש הבעיה ושיטות הפתרון [12]. הלמידה המשמעותית בהקשר הסביבתי יכולה להוביל לשינוי התנהגותי, ומשלבת שלושה תחומים (קוגניטיבי) (ראש) (בהקשר של ידע וחשיבה ביקורתית, ריגושי) (לב) (בהקשר של ערכים ורגשות ופסיכומוטורי) (יד) (בהקשר של עשייה ומעורבות סביבתית) [29]. מבין השלושה, קיימת ההכרה שלרגשות חלק משמעותי בלמידה [27], והדבר הוביל למחקרים רבים בנושא [חלק מהם התמקדו בהיבט הפסיכולוגי בהקשר של למידה, 1, [15 חברתית-רגשית) (Social Emotional Learning) ורגשות אקדמיים (academic emotion). למידה חברתית-רגשית מתייחסת לתהליך של שילוב חשיבה, רגשות והתנהגות, במטרה להיות מודע לעצמי ולאחרים כדי לקבל החלטות אחראיות בהקשר הלימודי והחברתי [רגשות אקדמיים קשורים לפעילות של הוראה ולמידה, וברוב [31 המחקרים מתייחסים לרגשות שליליים הקשורים להישגים, כדוגמת לחץ ממבחנים [23]. שני סוגי הרגשות יכולים להשפיע על המחשבות, של התלמידים, על המוטיבציה שלהם ללמידה, על רכישת ידע על מיומנויות, על תהליכי זיכרון ועל פיתוח תחושת המסוגלות בד בבד עם מחקרים אלה, נבחנו רגשות סביבתיים, 19, העצמית [9]. 23 של תלמידים כחלק ממחקרים שעסקו בקשר שבין האדם לסביבה [המחקרים הללו התמקדו בבחינת הרגשות כחלק מתפיסת, 26, [30 האוריינות הסביבתית [30] וכרגשות המתווכים בין הידע להתנהגות נוסף על כך, נבחנו רגשות שליליים כלפי המשבר, הסביבתית [9]. 25 הסביבתי [14] ורגשות חיוביים כלפי הטבע ובעקבות חוויות בו [21]. בדרך כלל, המחקרים בהקשר של למידה חברתית-רגשית והרגשות

האקדמיים ובהקשר של הרגשות הסביבתיים נערכו בנפרד, ולא נוצרו מספיק חיבורים בין הממצאים הקשורים לרגש בין שני ערוצי מחקר אלה.

מחקר זה מנסה לגשר על הפער המתואר באמצעות שילוב ממצאים של למידה חברתית-רגשית ורגשות אקדמיים וסביבתיים וכך לתרום להבנה תיאורטית של חשיבות השילוב ביניהם. שילוב ערוצי המחקר השונים העוסקים ברגשות יכול לתרום לטיפול קשרים חיוביים של תלמידים עם סביבתם, לטיפול עמדות חיוביות ולרכישת ערכים חברתיים ומוסריים